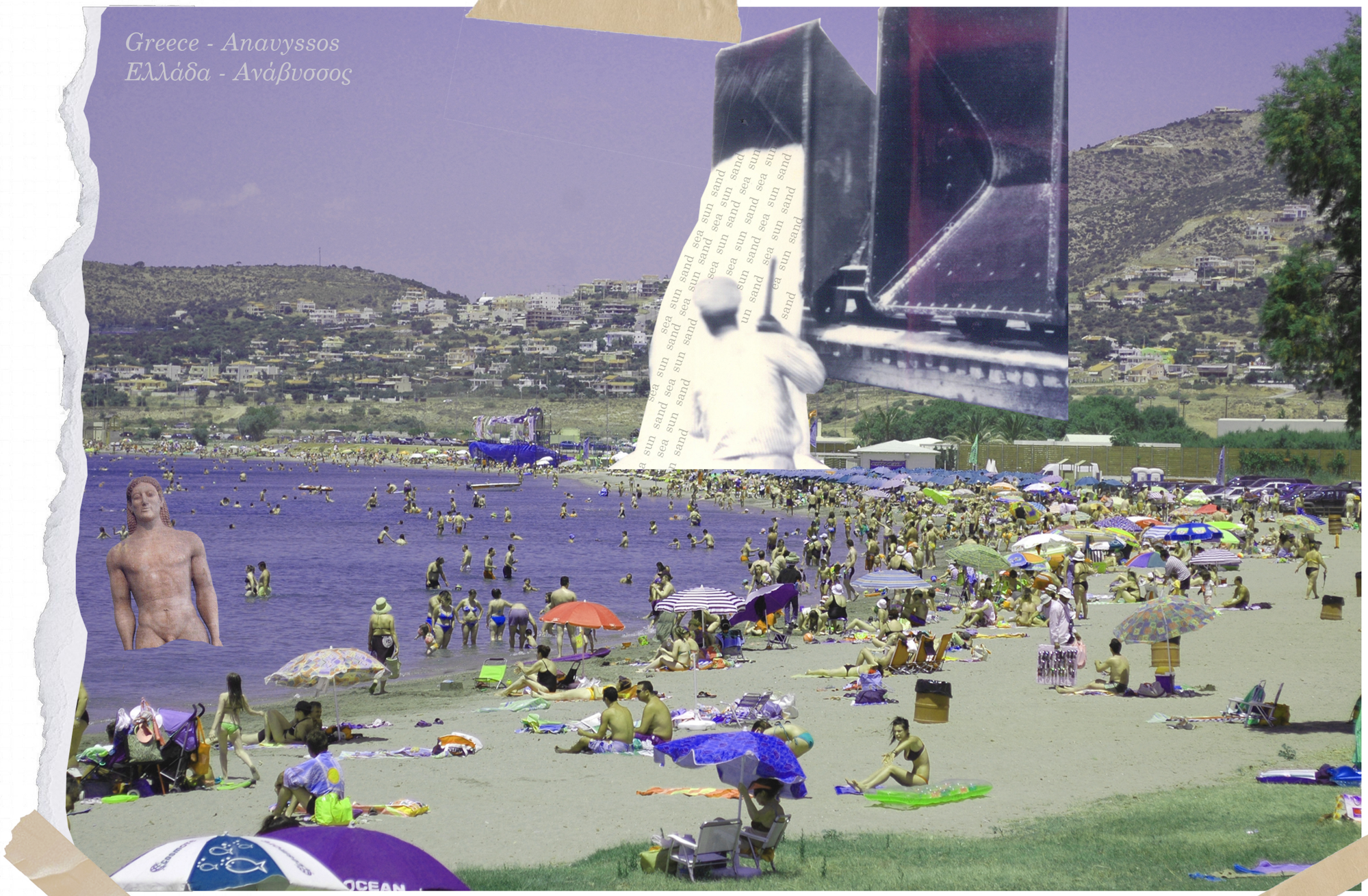

¨Συνομιλώντας με τα στοιχεία του τόπου¨

προστασία και αποκατάσταση υδροβιότοπου Αναβύσσου

Φοιτήτριες : Άννα Νομικού-Riiser
Δάφνη Σταματάκη

Επιβλέπουσα : Πανίτα Καραμανέα

Πολυτεχνείο Κρήτης
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Απρίλιος 2024

ανάλυση

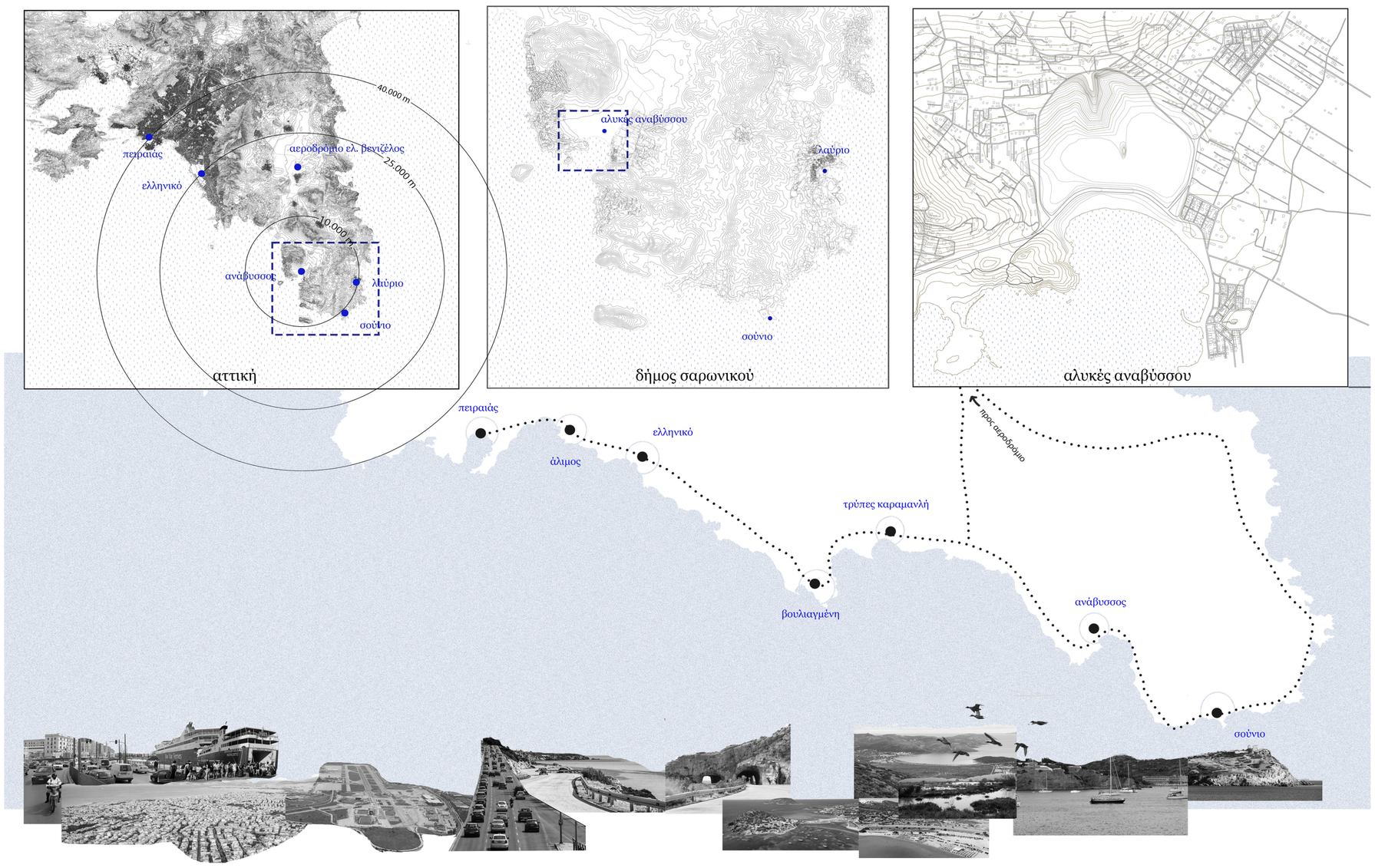

τοποθεσία

Βρισκόμαστε στο νότιο άκρο της Αττικής , στην ευρύτερη περιοχή της Αναβύσσου του δήμου Σαρωνικού. Το κέντρο της Αθήνας και ο Πειραιάς απέχουν γύρω στα 40 χλμ. ή 1 ώρα με όχημα , το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος 20 χλμ. ή μισή ώρα μέσω εθνικής οδού , ενώ σε κοντινή απόσταση 10 χλμ βρίσκεται το Σούνιο και το Λάυριο. Η προσέγγιση της περιοχής γίνεται κατά μήκος του παραλιακού μετώπου. Η διαδρομή αφηγείται την μεταμόρφωση του τοπίου απο την βαριά αστικοποίηση και τον εμπορικό λιμένα στα νότια προάστια με την εμφάνιση της σχέσης θάλασσας - πόλης, έπειτα στην απουσία σχεδίου στον εγκαταλελλημένο αερολιμένα του Ελληνικού και τέλος στην μεταμόρφωση του τοπίου σε νησιωτικό με μία άυρα καλοκαιρνής εξόρμησης με αποκορύφωμα τον αρχαίο ναό του Ποσειδώνα.

πολεοδομική εξέλιξη

Η κατοίκηση της Αναβύσσου μετρά περίπου 100 χρόνια έχοντας ως σημείο καμπής τον ερχομό των μικρασιατών προσφύγων το 1924. Ο πληθυσμός της Αναβύσσου έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό την τελευταία δεκαετία (7.000 κατ.) λόγω της γειτνίασής της με την πρωτεύουσα, κάτι που οδήγησε στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Πολλοί είναι εκείνοι που επιλέγουν την εξοχική τους κατοικία,ως κύρια,αναζητώντας καλύτερη ποιότητα ζωής. Ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες ο πληθυσμός της περιοχής φαίνεται να τριπλασιάζεται αφού η περιοχή μετατρέπεται σε παραθεριστικό θέρετρο.

γεωμορφολογία -κλίμα

Γεωμορφολογικα η Ανάβυσσος είναι μια πεδινή και παράκτια περιοχή που περικλείεται από υψώματα και ορεινούς όγκους, οι οποίοι εντοπίζονται στα βόρεια, δυτικά καθώς και στα ανατολικά σύνορά της. Η έκταση της έχει κυρίως αραιή και χαμηλή βλάστηση. Οι αλυκές της Αναβύσσου είναι μια πολύ παλιά αλυκή που λειτούργούσε την περίοδο της τουρκοκρατίας, ως μια φυσική αλυκή, χωρίς καμία παρέμβαση στο πήξιμο του αλατιού, όπου συγκεντρωνόταν το δημιουργηθέν. Η εντατική άρδευση των καλλιεργειών σε συνδυασμό με τη χρήση λιπασμάτων και την οικιστική ανάπτυξη έχουν μεταβάλλει τις υδρογεωλογικές συνθήκες της περιοχής και εχουν υποβαθμίσει την ποιότητα του υπόγειου νερού. Το κλίμα της περιοχής είναι μεσογειακό, με βροχές την ψυχρή περίοδο, ανομβρία και υψηλές θερμοκρασίες κατά το θέρος , ενώ παρατηρούνται συχνοί έντονοι νότιοι άνεμοι.

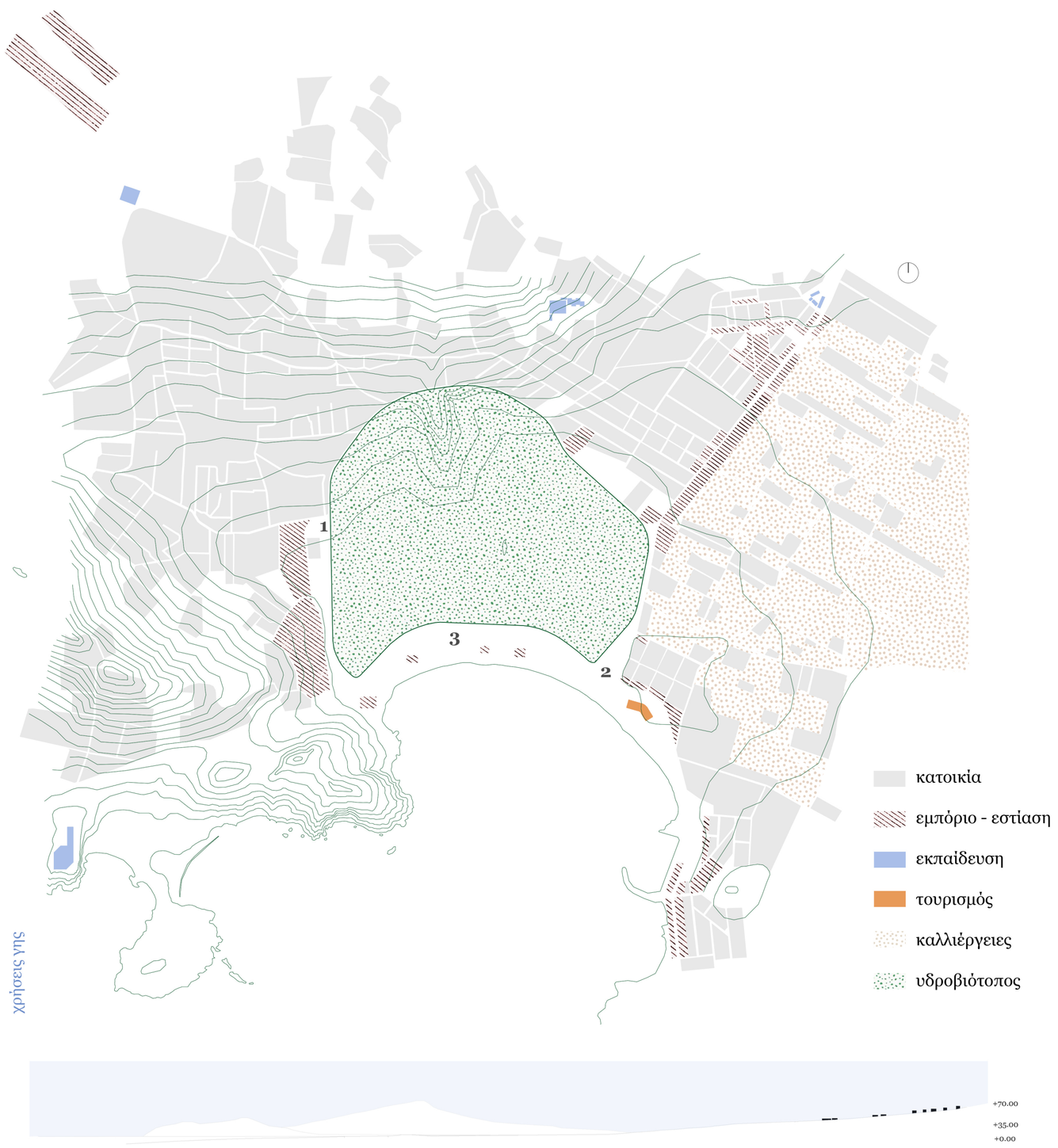

1

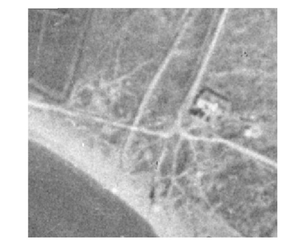
2

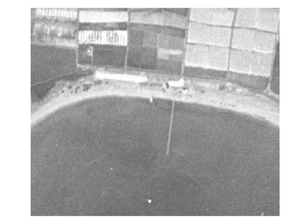
3

ανάγλυφο

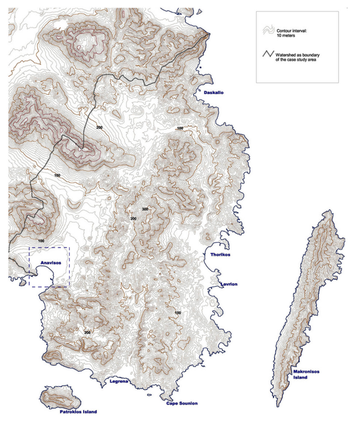

ρέματα

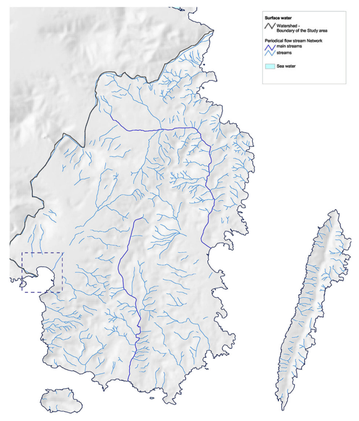

υπέδαφος

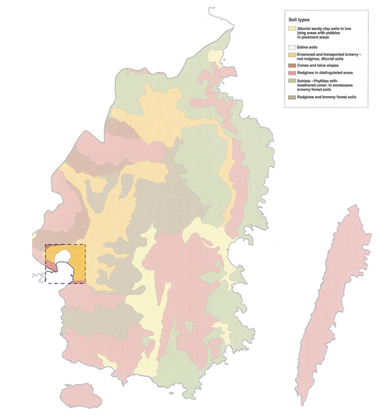

ανθρώπινη παρέμβαση

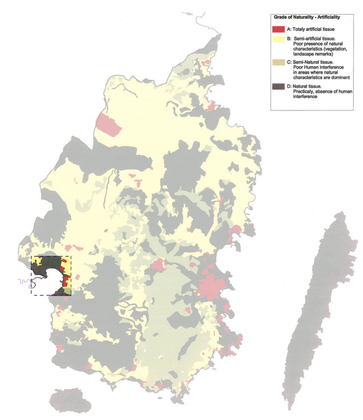

γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά

πολεοδομική εξέλιξη

1960

2009

2011

2016

τα στοιχεία του τόπου

ανάλυση

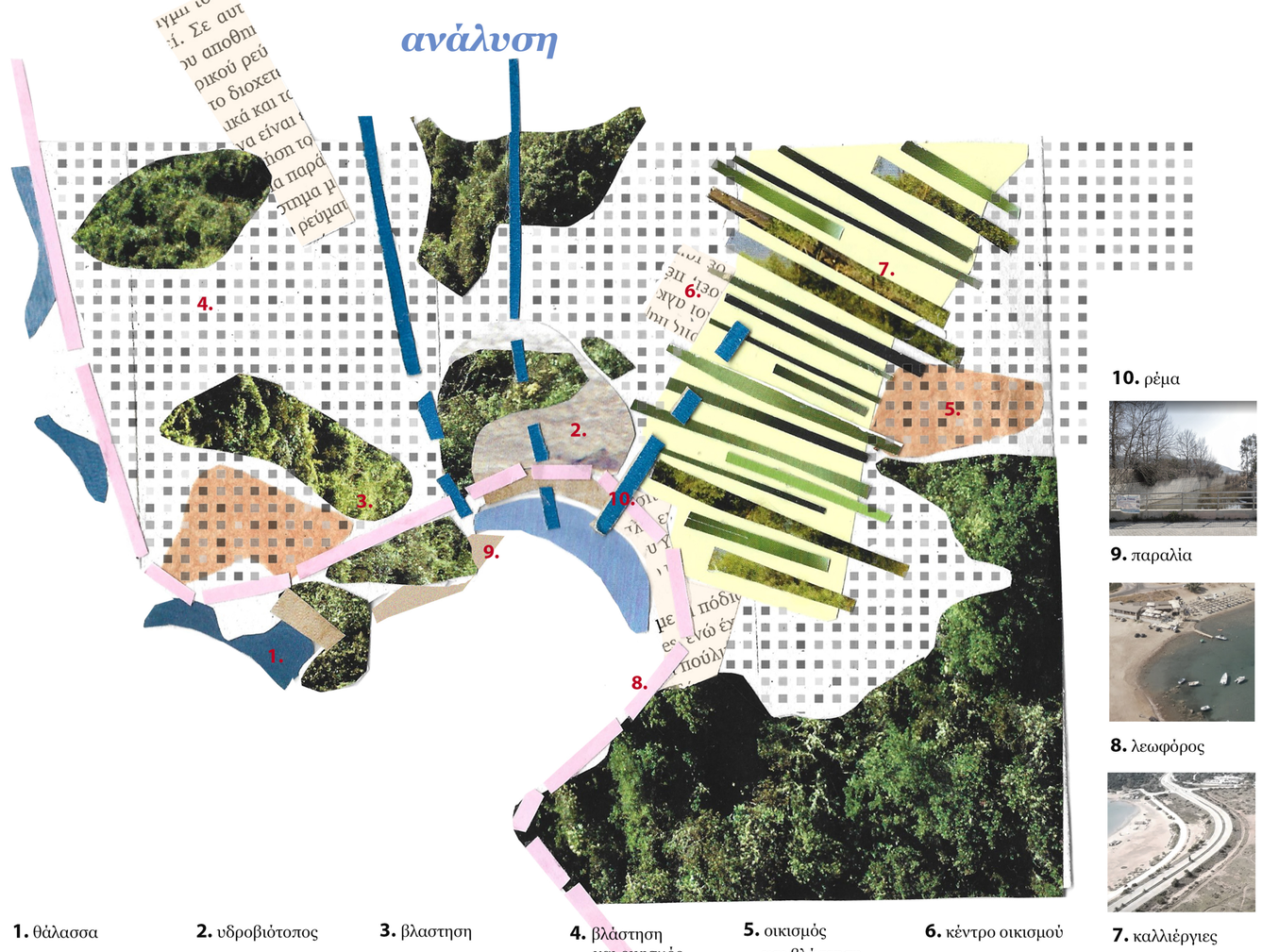

1. θάλασσα

2. υδροβιότοπος

3. βλαστηση

4. βλάστηση και οικισμός

5. οικισμός και βλάστηση

6. κέντρο οικισμού

7. καλλιέργιες

8. λεωφόρος

9. παραλία

10. ρέμα

Παρατηρούμε μία **αντιστροφή της κοινής συνθήκης** ,όπου **το τοπίο αποτελεί το φοντο για τον οικισμό** , ένα κάδρο όπου υπερτερεί το φυσικό και το τεχνητό έρχεται να συμπληρωσει το πρώτο. Στην περίπτωση των αλυκών Αναβύσσου **ο οικισμός αποτελεί το φόντο του φυσικού οικοσυστήματος,** το οποίο ενυπάρχει σαν φούσκα ανάμεσα στα υπόλοιπα **στοιχεία του τόπου**

όρια και συδέσεις

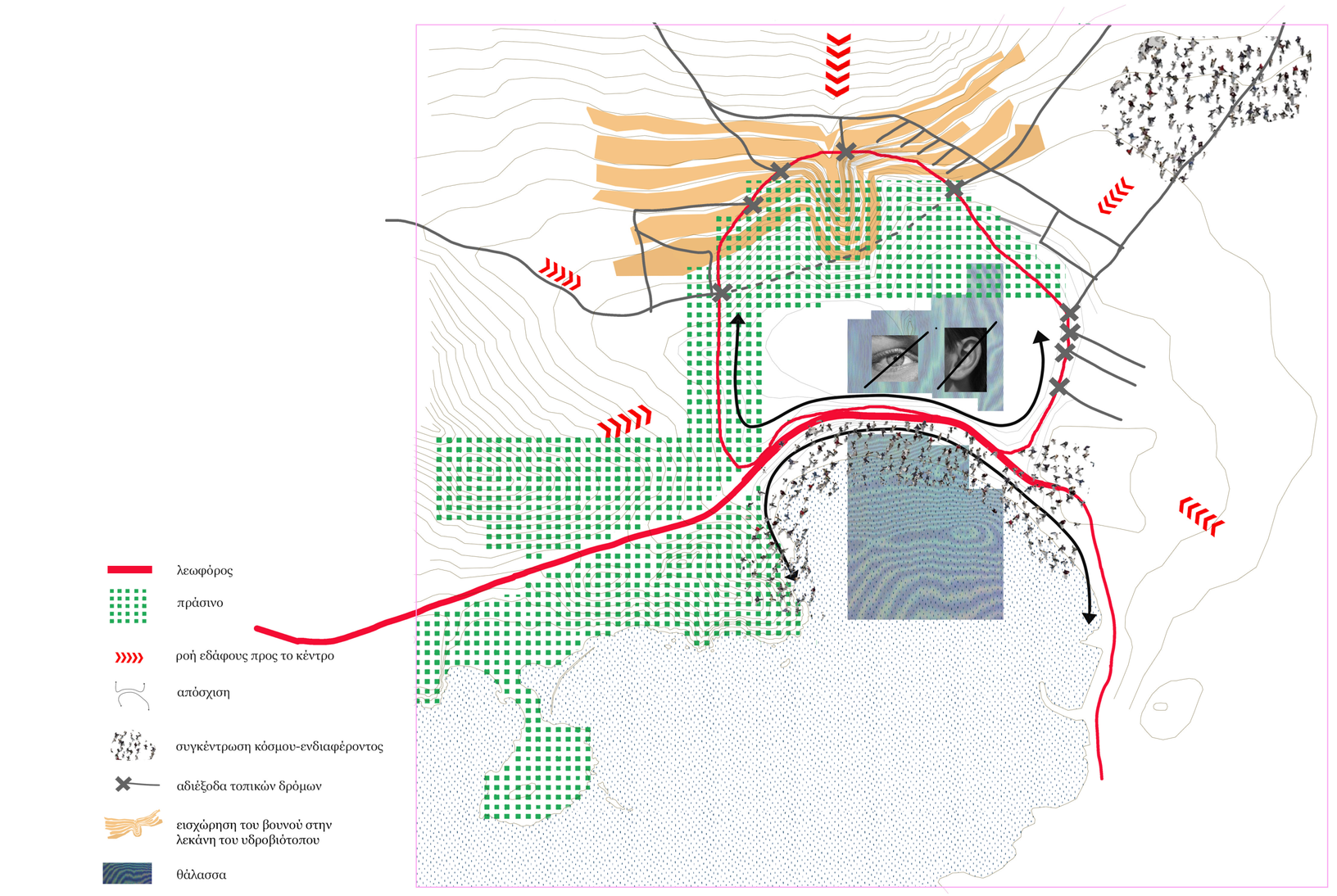

ανθρωποκεντρική ανάγνωση

1924-1969

Τα βουνά από αλάτι έδιναν μορφή στο τοπίο και έναν ρυθμό καθημερινότητας άμεσα εξαρτημένο από τον ίδιο τον τόπο και τα στοιχεία του. Πλέον το αλάτι δεν υπάρχει σε καμία πτυχή της ζωής των κατοίκων.

Η απουσία των αλυκών έδωσε χώρο σε ένα ευαίσθητο σύστημα υδροβιότοπου να αναπτυχθεί. Έχουν γίνει διάφορες επιστημονικές έρευνες για την βιοποικιλότητα του καθιστώντας το άξιο προσοχής και προστασίας. Μέχρι και σήμερα η κοινότητα αγωνιά για την κατάλληλη αξιοποίηση του με κύριο στόχο την διαφύλαξη και ανάδειξή του .

Έχει διατηρηθεί η επαφή με την θάλασσα και την γη αλλά η εντατικοποίηση της σε ορισμένα σημεία έχει αλλοιώσει τον χαρακτήρα του τόπου εισάγωντας την αίσθηση του μαζικού τουρισμού και της περιοδικής υπόστασης της περιοχής

Παρατηρείται η αλλοίωση της κοινωνικής συνοχής που υπάρχει και τρεφόταν από την εργασία στις αλυκές, ωστόσο παρατηρείται μια ποικιλία ατομικών φυσιολατρικών δραστηριοτήτων.

πρόταση

“ when you built a thing you cannot merely build that thing in isolation , but must also repair the world around it , and within it , so that the larger world at that one place becomes more cocherent, and more whole : and the thing which you make takes its place in the web of nature , as you make it”.

A Pattern language

ιδεόγραμμα - προθέσεις

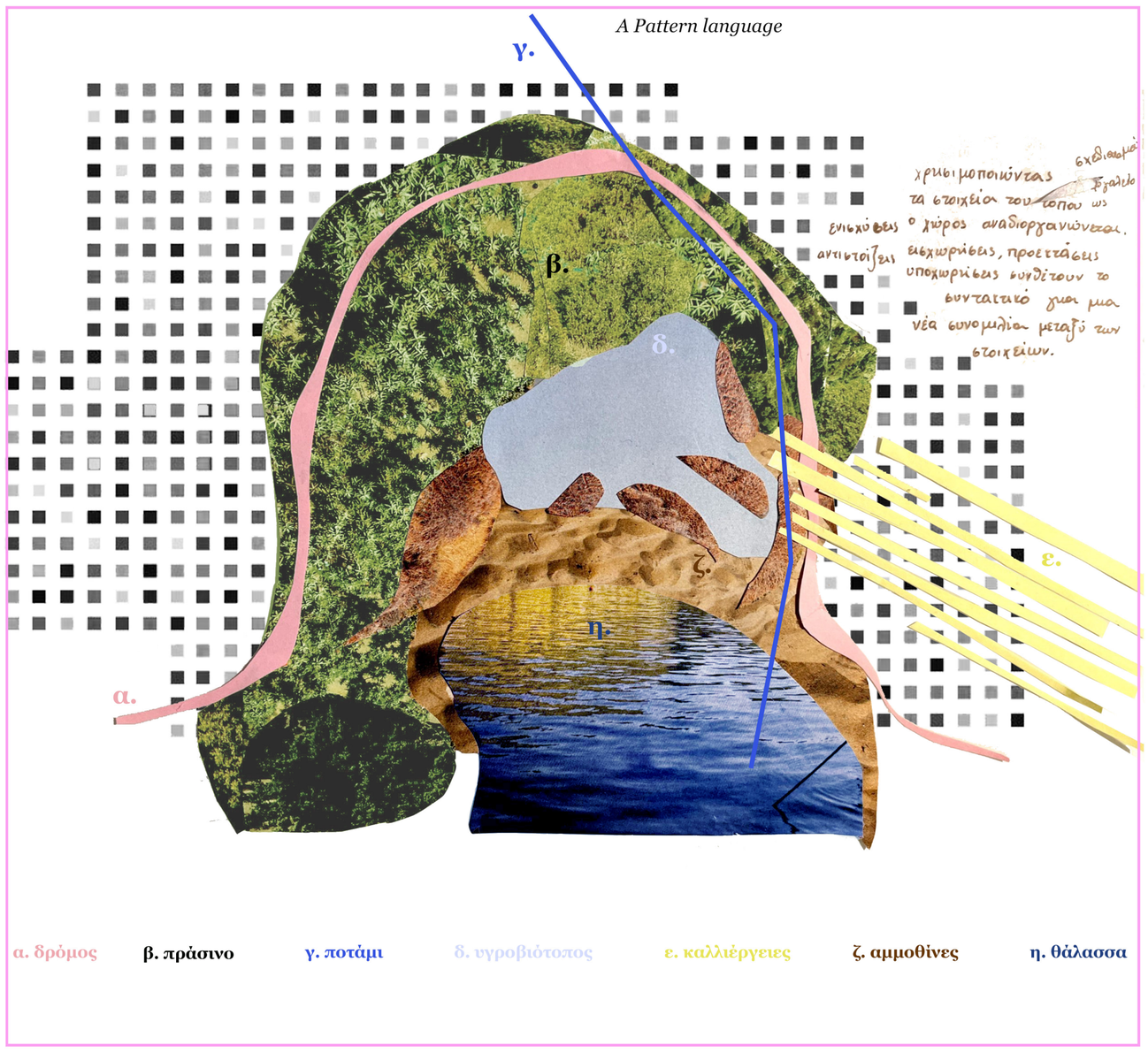

α. δρόμος β. πράσινο γ. ποτάμι δ. υγροβιότοπος ε. καλλιέργειες ζ. αμμοθίνες η. θάλασσα

Σκοπός αυτής της αποκατάσταασης - επέμβασης τοπίου , είναι χρησιμοποιώντας τα στοιχεία του τόπου ως σχεδιατικά εργαλεία , ο χώρος να αναδιοργανωθει . Το πρωταρχικό “στεφάνι¨ του δρόμου μετατρέπεται απο όριο σε δοχείο υποδοχής , με την κατεδάφιση του νότιου τμήματός (α),τα υπάρχοντα δεντρα και τα φυτά εμπλουτίζονται με νέα δημιουργώντας μία πλάτη προς τον βορά και περικυκλώνοντας τον υδροβιότοπο , όπως υποδείκνυαν τα ίχνη τους (β), τμήματα του ρέματος έρχονται ξανα στην επιφάνεια υποδηλώνοντας την ύπαρξή του (γ) , ο υδροβιόπος διατηρείται όπως ακριβώς είναι , προστατεύοντας έτσι την ευαίσθητη ισορροπία που έχει δημιουργήσει (δ) , οι υπαίθριες αγροτικές καλλιέργειες που ευδημονούν στην περιοχή προεκτείνονται και εισχωρούν στις εύφορες παριφές του ρέματος (ε) η προσθήκη των αμμόλοφων βοηθά στην ομαλή μετάβαση απο τον υδροβιότοπο στην ακτή , λειτουργώντας ως μέσο αποκατάστασης του οικοσυστήματος μετά την αφαίρεση του αυτοκινητόδρομου (ζ) και τέλος η θάλασσα εξακολουθεί να υφίσταται ως κεντροβαρικό στοιχείο του τόπου . Κάπως έτσι , εισχωρήσεις , αντιστίξεις , προεκτάσεις και υποχωρήσεις , συνθέτουν το συντακτικό για μία νέα συνομιλία μεταξύ των στοιχείων .

στρατηγική

πολιτισμός
αθλητισμός
αγροτικό κέντρο
εκπαίδευση / έρευνα
κατοικία
τουρισμός
αναψυχή
ενεργοποίηση “στεφανιού” με ήπια κυκλοφορία, αποκατάσταση της εικόνας του τόπου
ανάδειξη και διαφύλαξη υδροβιότοπου.
προστασία του υγροβιότοπου με ηπιακή
ενίσχυση και ανάπτυξη της τουριστικής κίνησης
ενίσχυση και ανάπτυξη της αγροτικής κίνησης
ενίσχυση και ανάπτυξη της αθλητικής κίνησης
ενίσχυση και ανάπτυξη της πολιτιστικής κίνησης
ενίσχυση και ανάπτυξη της εκπαιδευτικής κίνησης
δημιουργία πράσινου και νέων δρόμων-περιπάτων
αστική αναβάθμιση
δημιουργία πράσινου και νέων δρόμων-περιπάτων
δημιουργία πράσινου και νέων δρόμων-περιπάτων
δημιουργία πράσινου και νέων δρόμων-περιπάτων

πρόταση

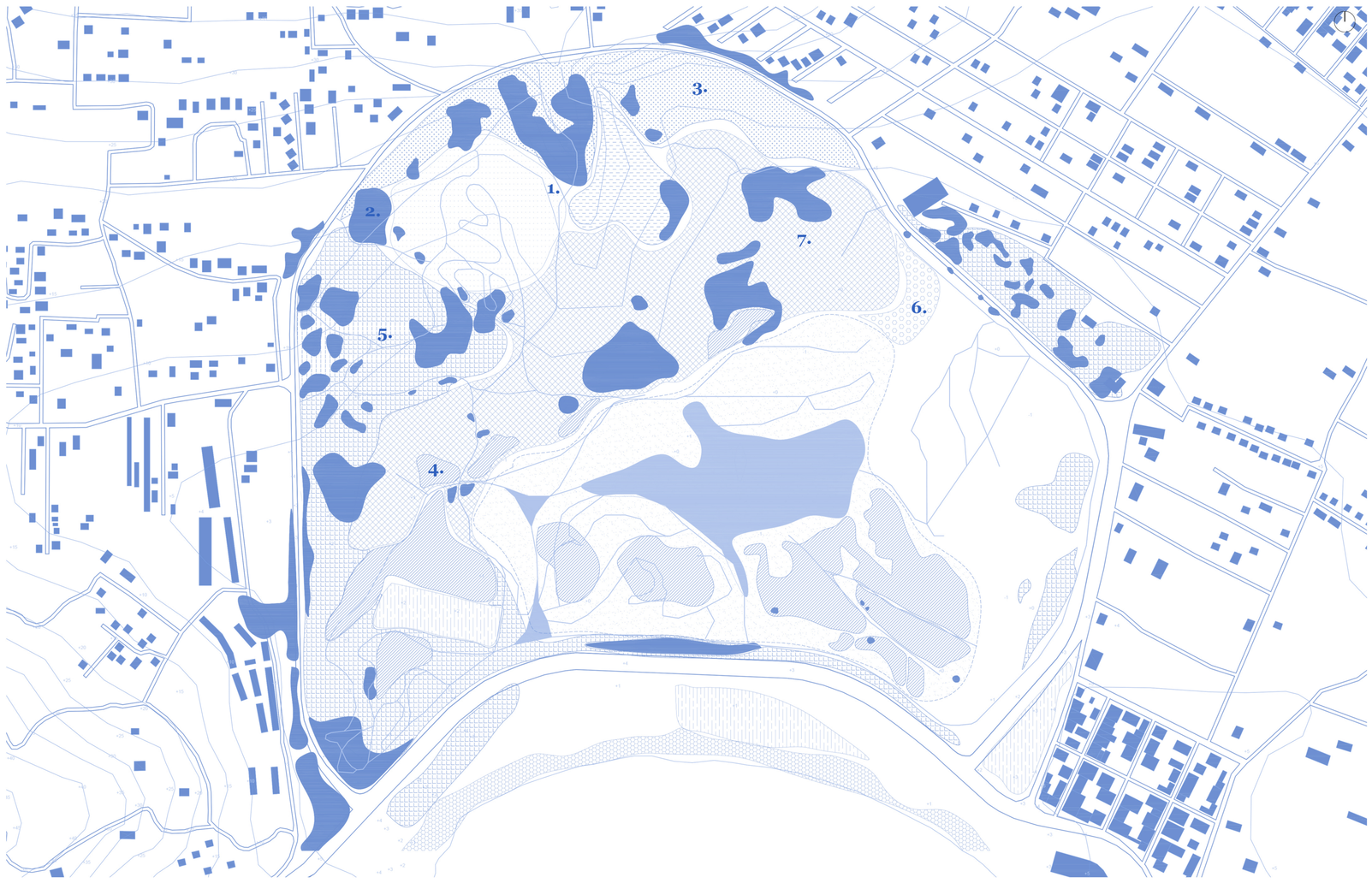

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

αποτύπωση

ενότητες-landmarks-κατασκευές

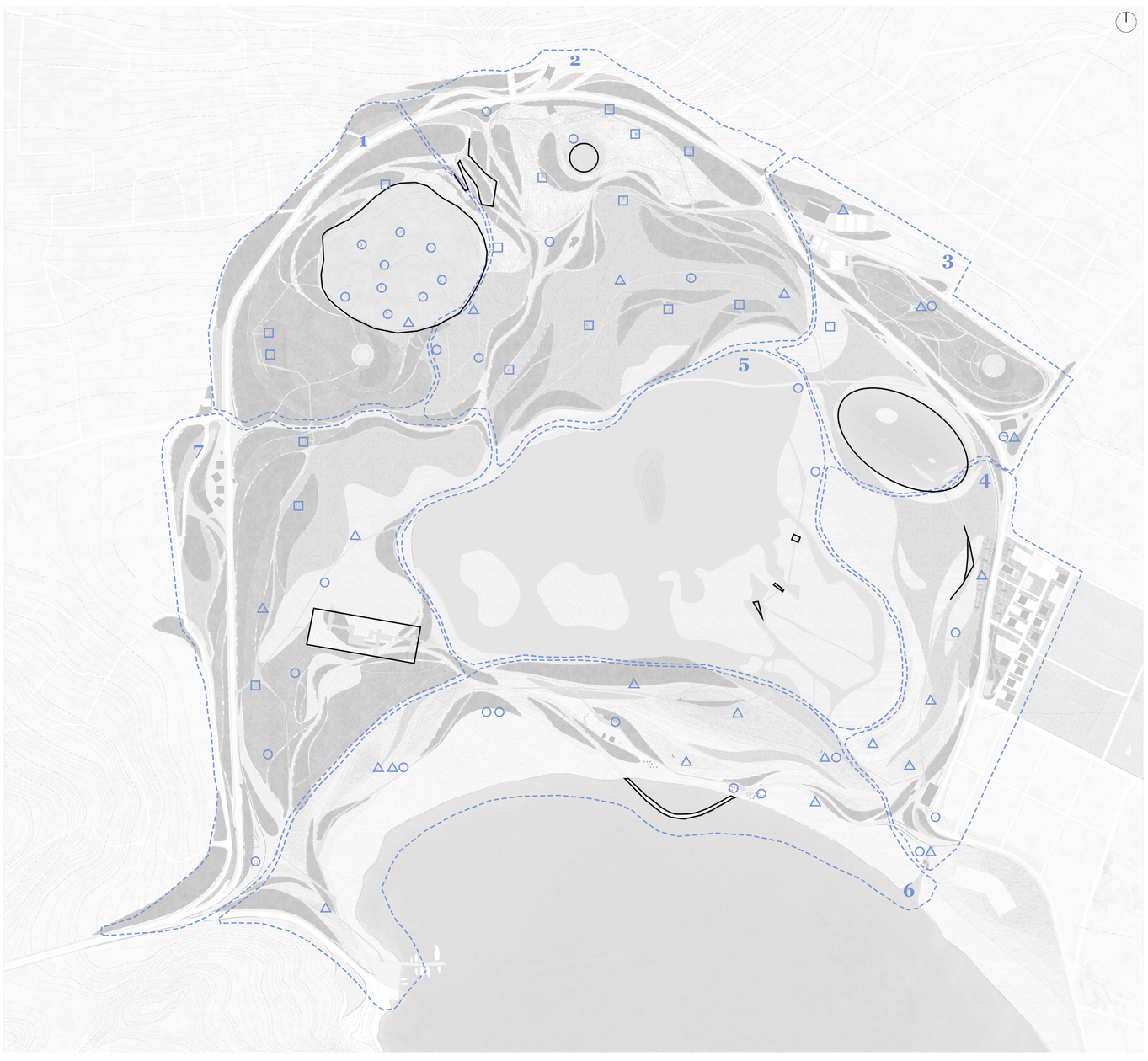

παρατηρητήριο
καθιστικό
σκίαστρο
landmarks

1. ΧΑΛΑΡΩΣΗ:
μορφολογία : **λεκανοπέδιο**, δημιουργείται αγκαλιά από ανάγλυφο και ψηλή βλάστηση, βατό

επέμβαση : καθίσματα, **διατήρηση υπάρχοντος μονοπατιού και φύτευσης**

2. ΕΠΟΠΤΕΙΑ:
μορφολογία : **έντονο ανάγλυφο**, ξέφωτα παρατήρησης

επέμβαση: **κατασκευή κατάβασης,δημιουργία λεκάνης συγκέντρωσης υδάτων**, έναρξη πορείας νερού ,**δημιούργια πλάτης μέσω ψηλής βλάστησης** για σκίαση και ενίσχυση υδροφόρου ορίζοντα, **δημιουργία νέων πορειών για την καλύτερη περιήγηση στο πάρκο** και την παρατήρηση, σημεία συγκέντρωσης εποπτείας σε επικοινωνία με το μουσείο και την πόλη

3. ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:
μορφολογία : **καταπονημένη ποιότητα γης** (brownfield), **ανεκμετάλευτη έκταση πρασινου, ήπιο ανάφλυφο**

επέμβαση: **προσθήκη τεχνητής λίμνης**, εξυπηρέτηση αστικών αναγκών μέσω του **αθλητικού και αγροτικού κέντρου**, συρραφή του πρασίνου εκατέρωθεν του δρόμου

4. ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΙΚΡΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ:
μορφολογία : **καταπονημένη ποιότητα γης** (brownfield)

επέμβαση: **αστικές καλλιέργειες** και βιώσιμη κατοίκηση, **επαναφορά βλάστησης**, συρραφές πόλης με πάρκο, φίλτρο μεταξύ υδροβιότοπου και πόλης, εξυπηρέτηση αστικών αναγκών

5. ΥΔΡΟΒΙΟΤΟΠΟΣ:
προστασία, διαφύλαξη υπάρχουσας ισορροπίας με ελάχιστες έως και καθόλου παρεμβάσεις, δημιουργία πλατφορμών για περιφερειακή-ελεγχόμενη παρατήρηση του υγρότοπου από τους επισκέπτες

6. ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ :
μορφολογία : **αμμώδης καταπονημένη απροστάτευτη έκταση γης με έντονες ανθρώπινες παρεμβάσεις**

επέμβαση: **αφαίρεση αυτοκινητόδρομου** και λοιπών αυθαίρετων κατασκευών, **δημιουργία αμμοθινών** για την προστασία του υδροβιότοπου και την επαναφορά του οικοσυστήματος της ακτογραμμής, μεταφορα **ναυτικού ομίλου**, τοποθέτηση **υπερυψωμένης πλατφόρμας**

7. ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ:
μορφολογία : μεγάλη ποικιλία βλάστησης, **δύσβατο** και πυκνό

προσθήκη : **προσθήκη υπερυψωμένων παρατηρητηρίων και μονοπατιών, διαδραστικές κατασκευές** ,αξιοποίηση - μετατροπή ανθρώπινης παρέμβασης, μεταφορά **κέντρου θαλασσίων ερευνών και δημιουργια κέντρου υποδοχής**

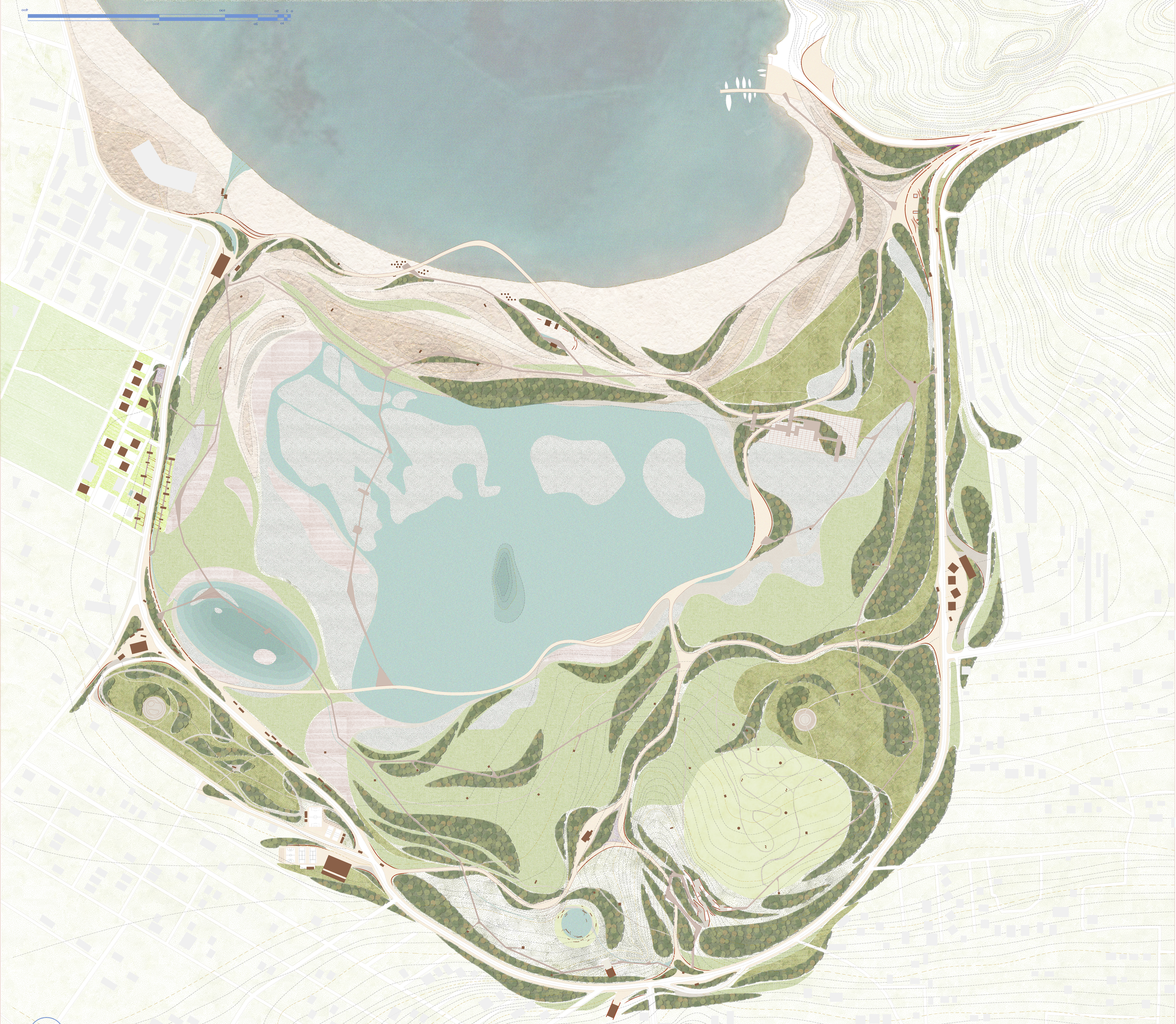

Σχέδιο γενικής διάταξης κλ. 1:2000

δίκτυο σκληρών επιφανειών και χρήσεων

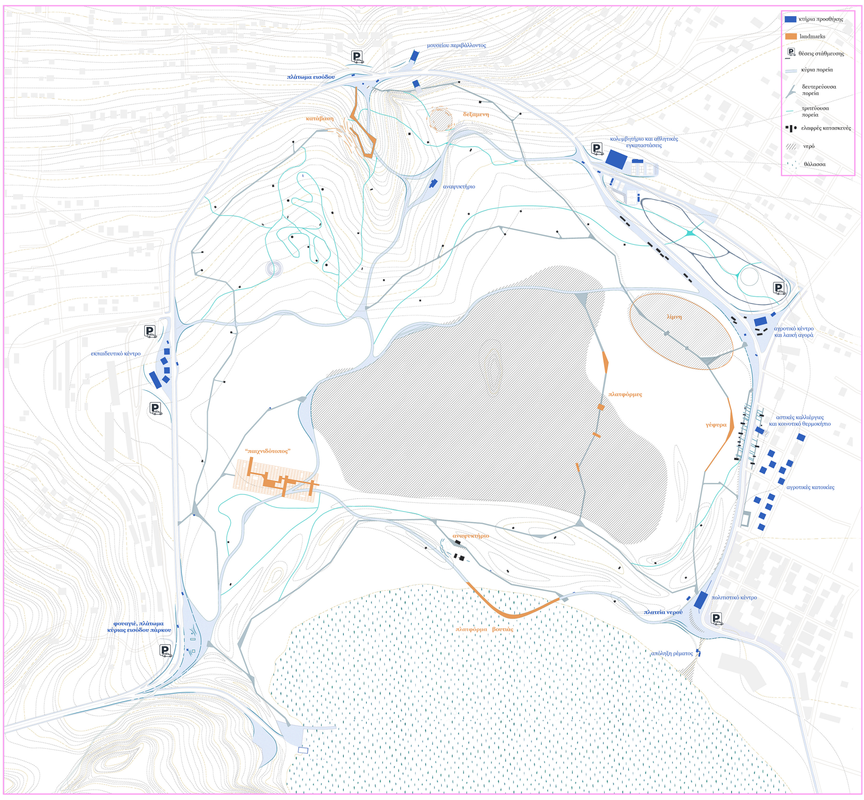

υφιστάμενα - προσθήκες

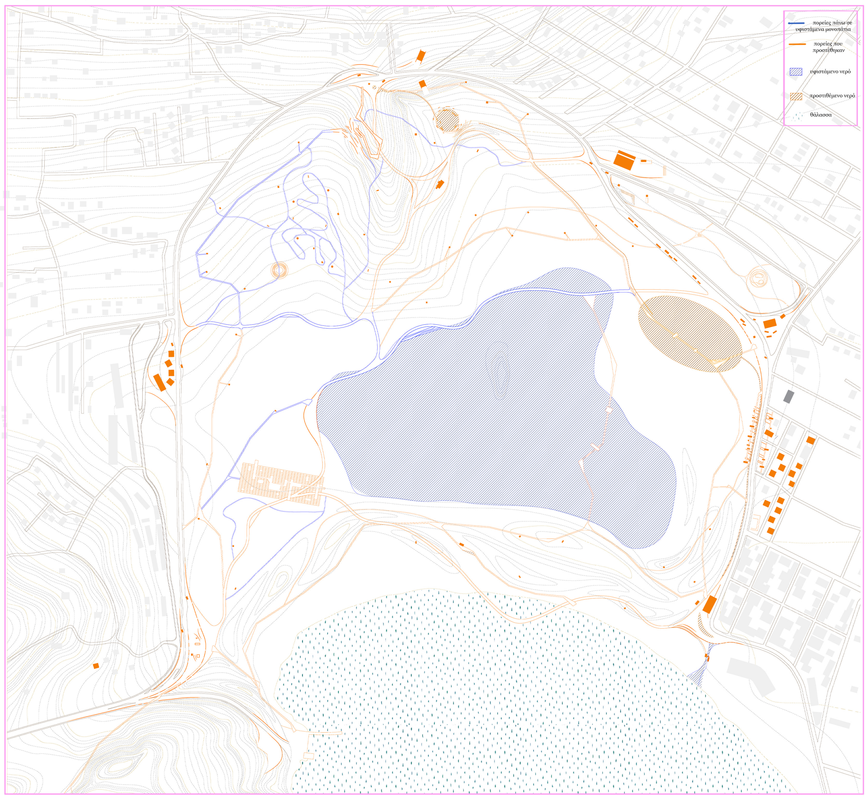

είδη πρασίνου

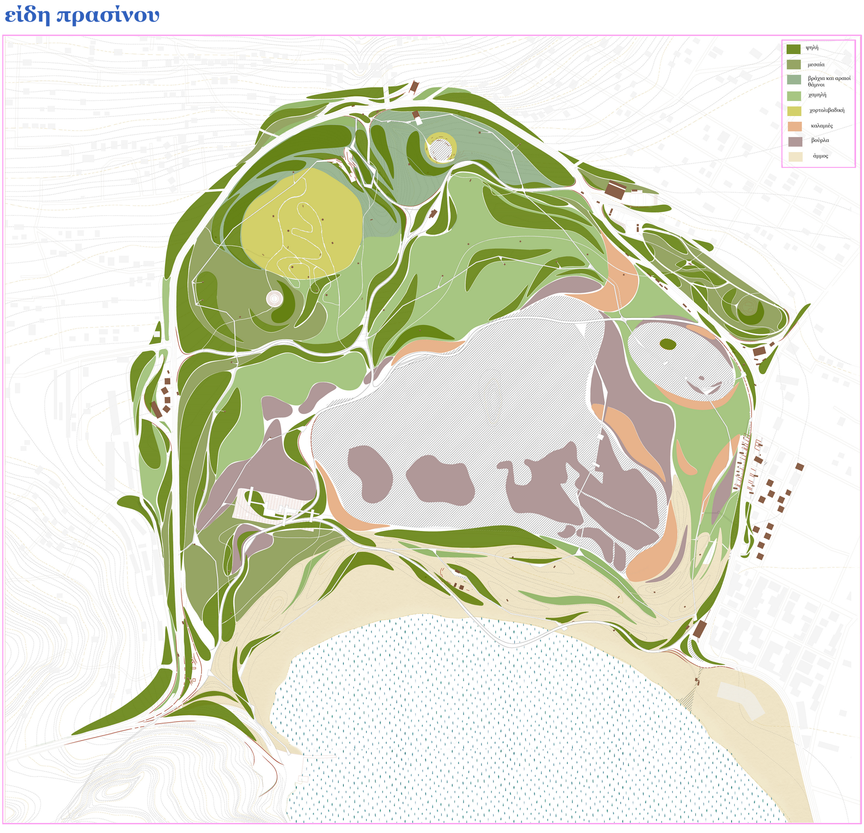

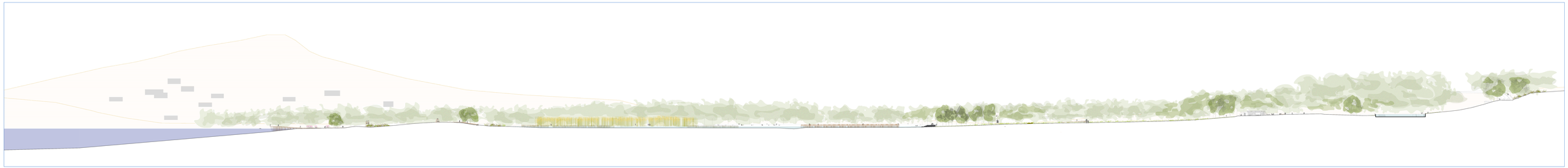

τομή ΒΝ κλ. 1.1000

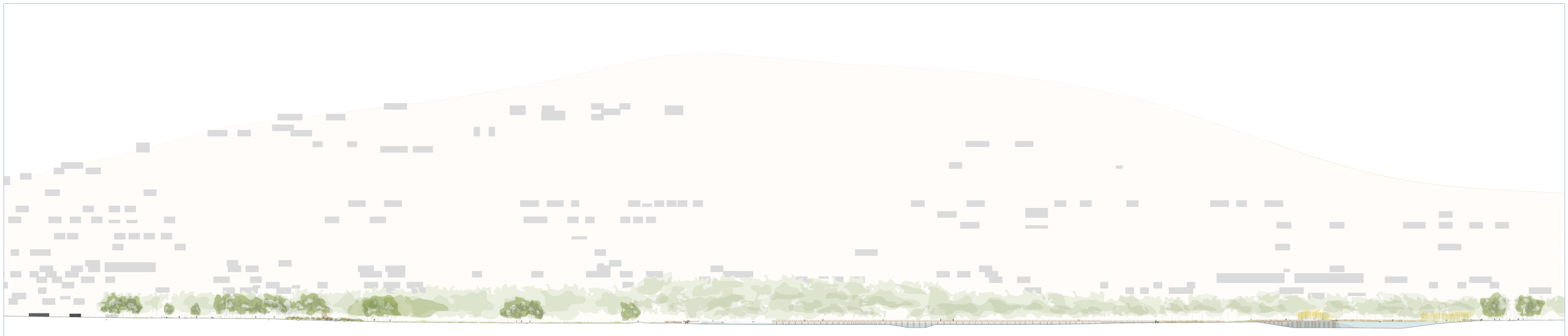

τομή ΑΔ κλ.1000

“Παιχνιδότοπος”

κατασκευές κλ.1:50

Κ1

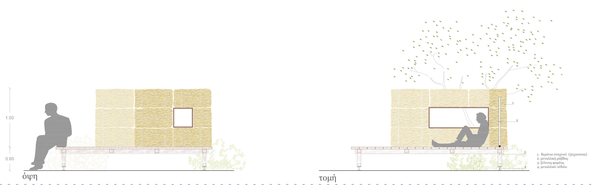

όψη

τομή

κάτοψη

Κ3

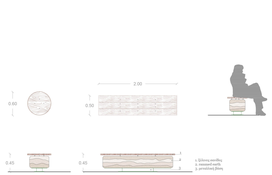

Κ5

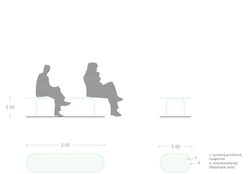

Σ1

πρόσοψη

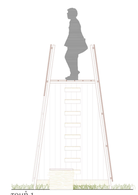

τομή 1

τομή 2

πλαϊνή όψη

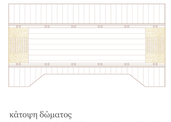

κάτοψη δώματος

κάτοψη - κλ. 1:750

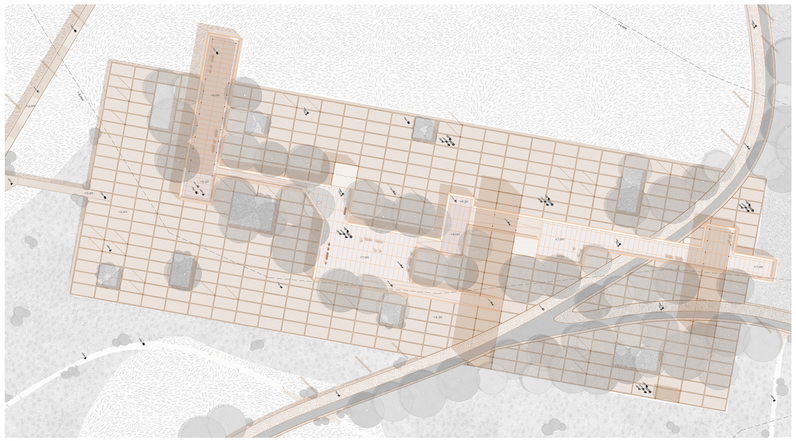

κάτοψη - κλ. 1:500

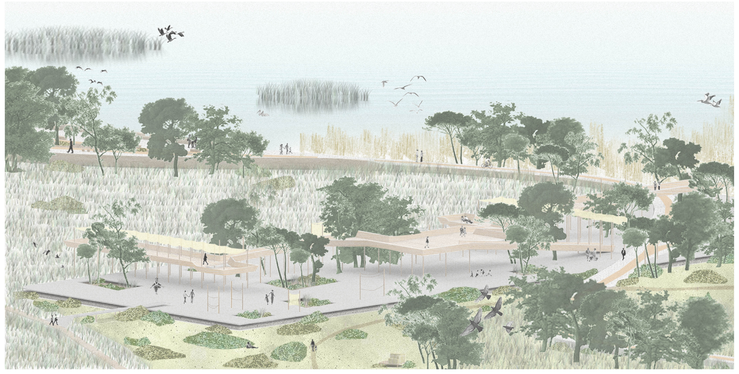

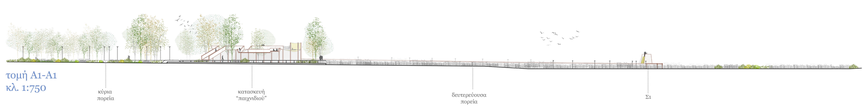

τομή Α1-Α1
κλ. 1:750

τομή Β1-Β1
κλ. 1:750

τομή Γ1-Γ1
κλ. 1:500

στάση λεωφορείου
κλ. 1:50

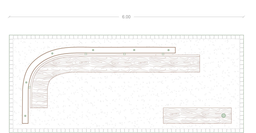

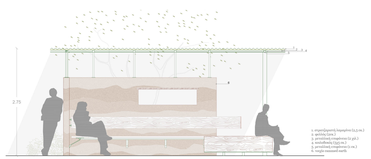

είδη πορειών

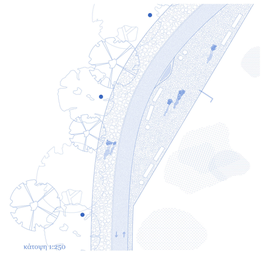

κάτοψη 1:250

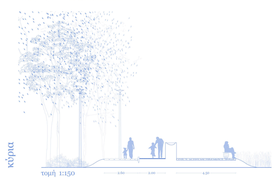

κύρια

τομή 1:150

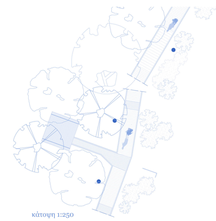

κάτοψη 1:250

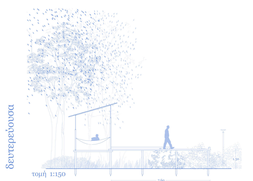

δευτερεύουσα

τομή 1:150

κάτοψη 1:250

τριτεύουσα

τομή 1:150

“Δεξαμενή ”

κατασκευές κλ.1:50

Κ4

Κ5

Π1

Π3

κάτοψη - κλ. 1:750

κάτοψη - κλ. 1:500

είδη πορειών

κάτοψη 1:250

τομή 1:150

κάτοψη 1:250

τομή 1:150

κάτοψη 1:250

τομή 1:150

τομή Α2-Α2
κλ. 1:750

τομή Β2-Β2
κλ. 1:750

τομή Γ2-Γ2
κλ. 1:500

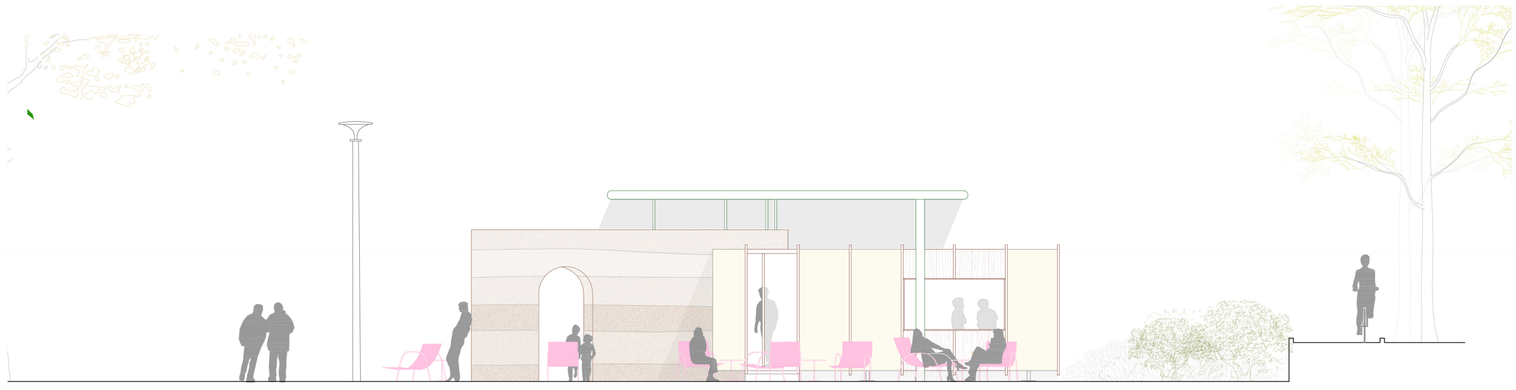

βόρεια όψη

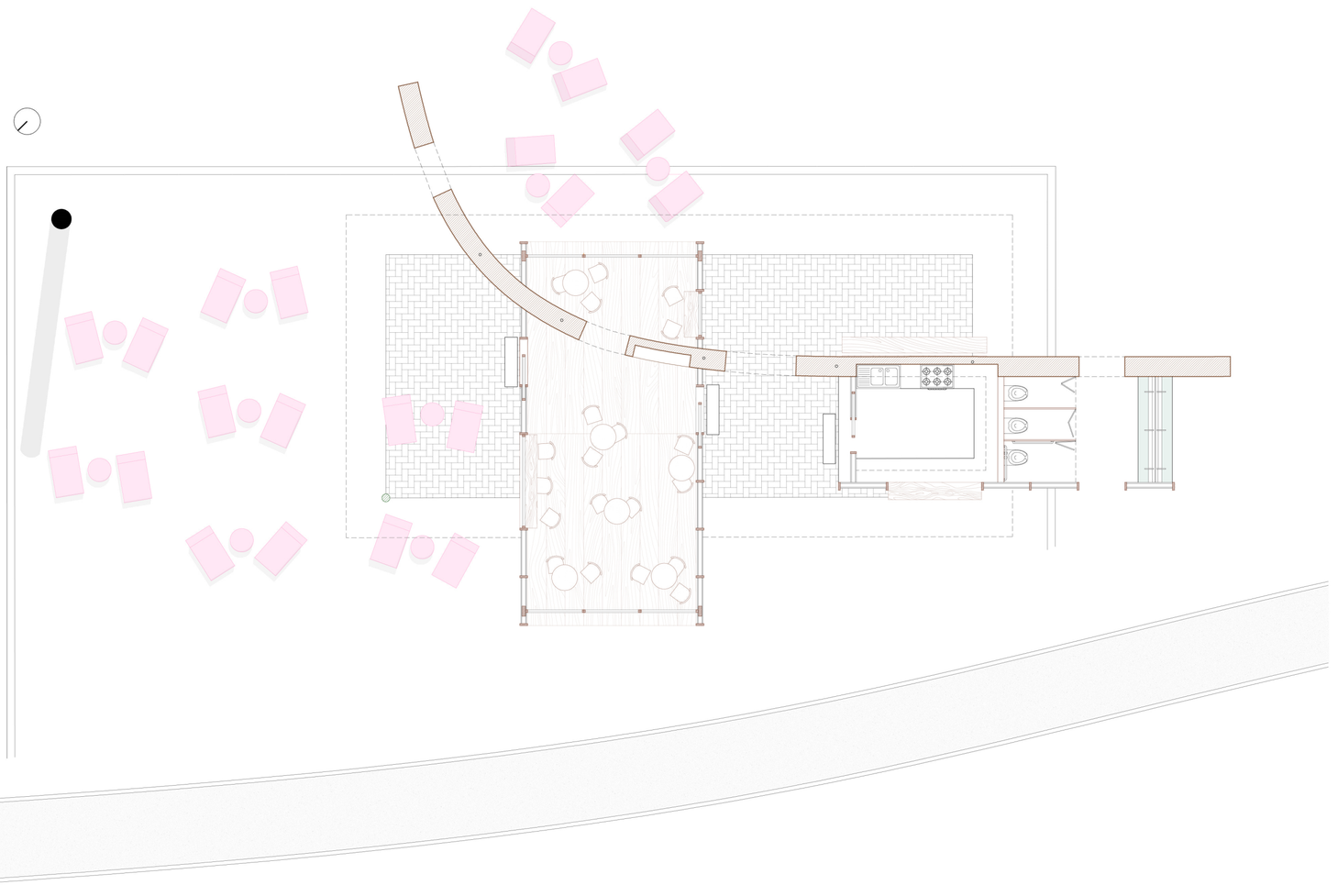

κάτοψη

νότια όψη

δυτική όψη

αναψυκτήριο κλ. 1.100

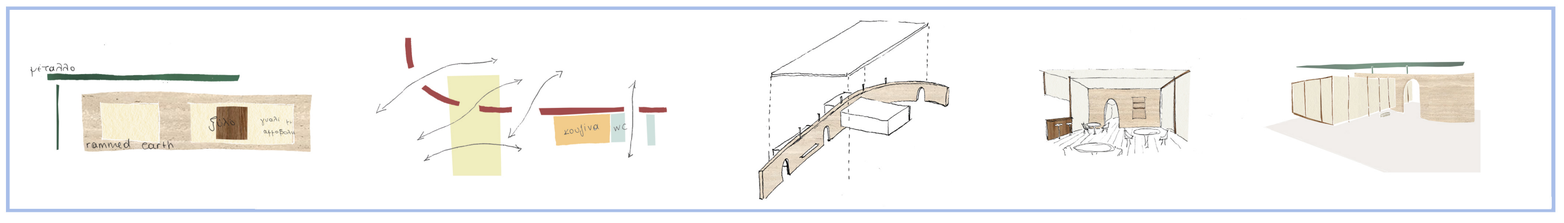

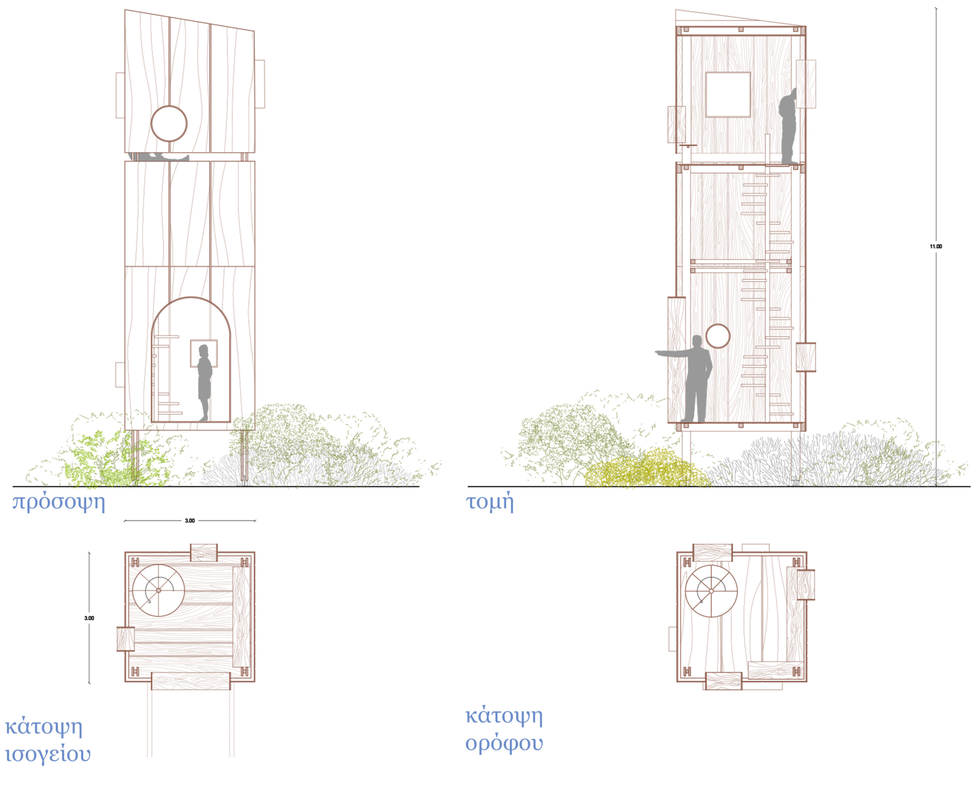

πρόσοψη

τομή

κάτοψη
ισογείου

κάτοψη
ορόφου

παρατηρητήριο Π2 κλ. 1.100

“Καλλιέργειες”

κατασκευές κλ.1:50

Κ2

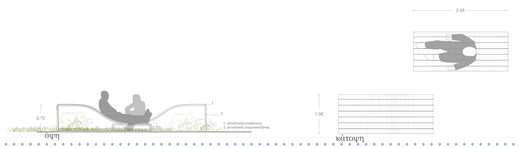

όψη

κάτοψη

Σ2

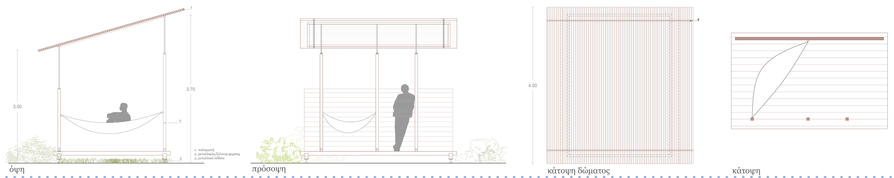

όψη

πρόσοψη

κάτοψη δώματος

κάτοψη

Π4 - κλ. 1:100

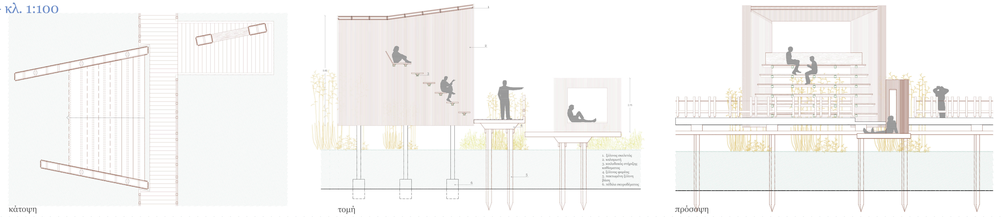

κάτοψη

τομή

πρόσοψη

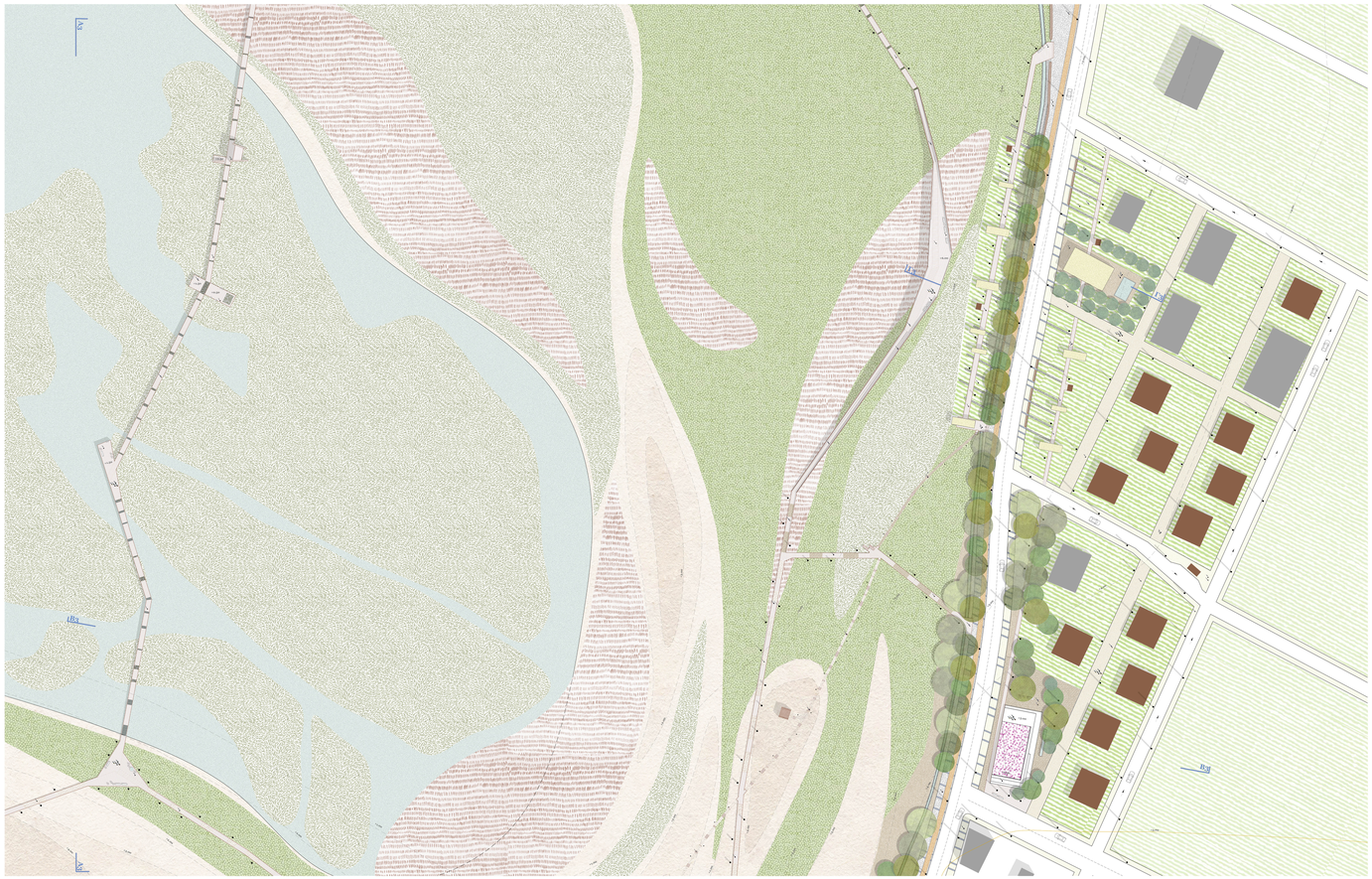

κάτοψη - κλ. 1:750

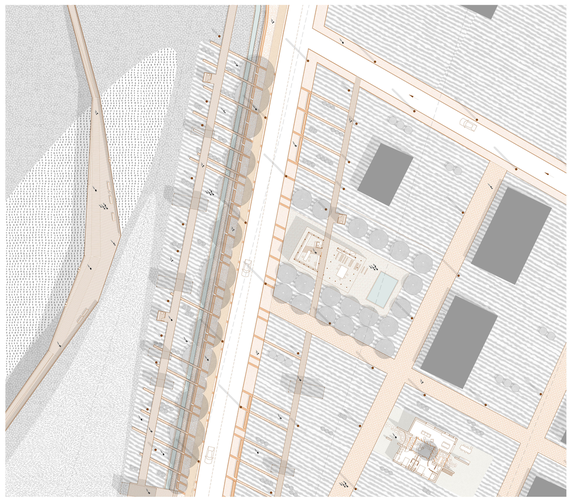

κάτοψη - κλ. 1:500

τομή Α3-Α3
κλ. 1:750

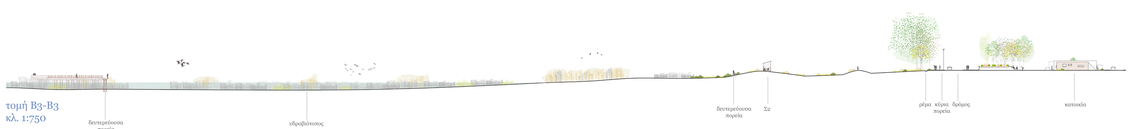

τομή Β3-Β3
κλ. 1:750

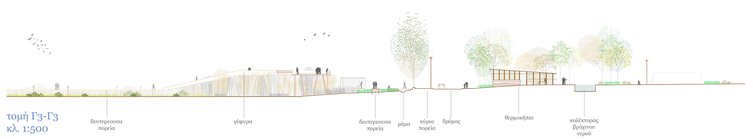

τομή Γ3-Γ3
κλ. 1:500

είδη πορειών

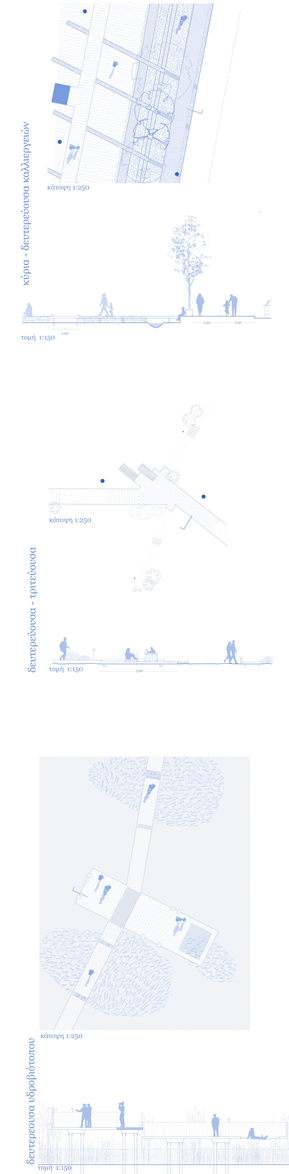

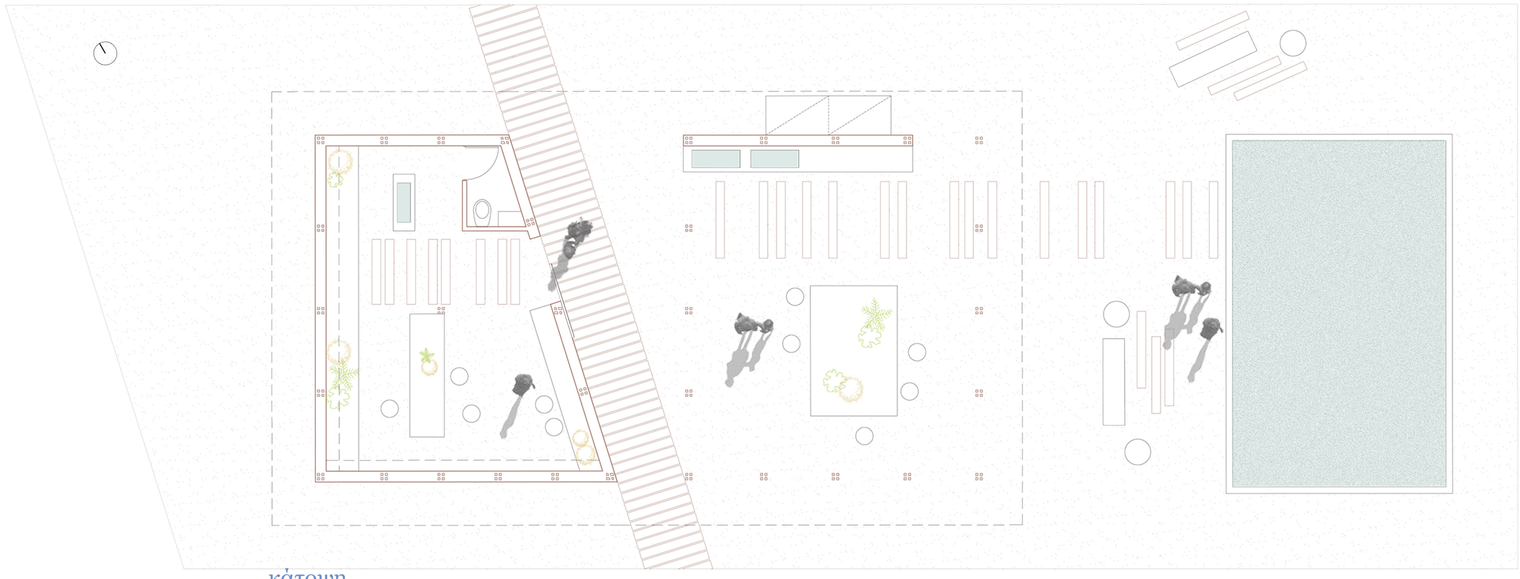

κάτοψη

τομή

όψη

θερμοκήπιο κλ. 1:100

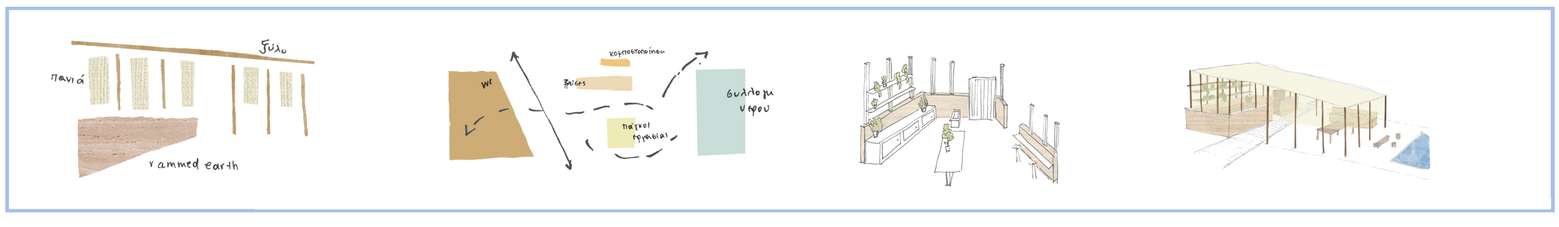

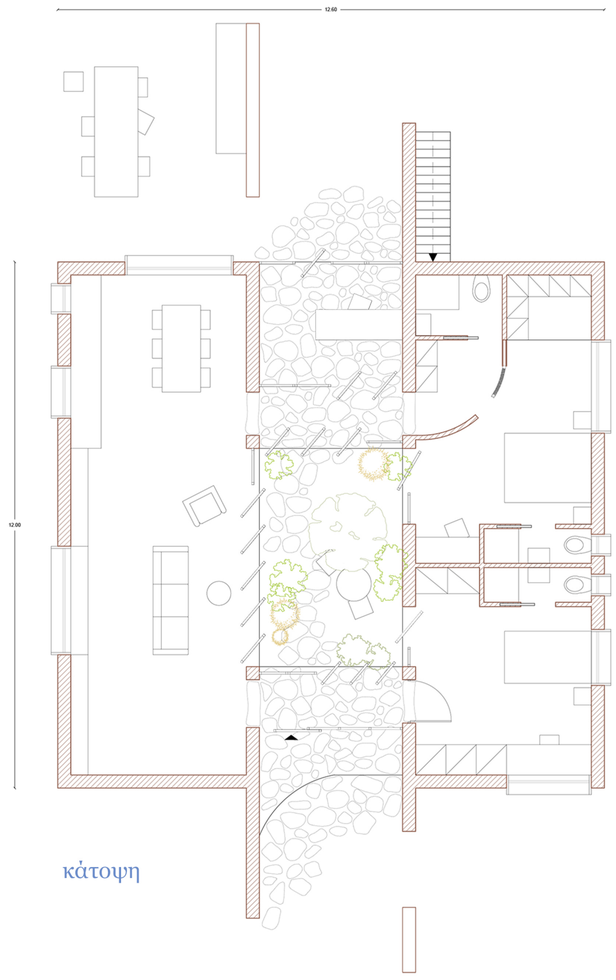

κάτοψη

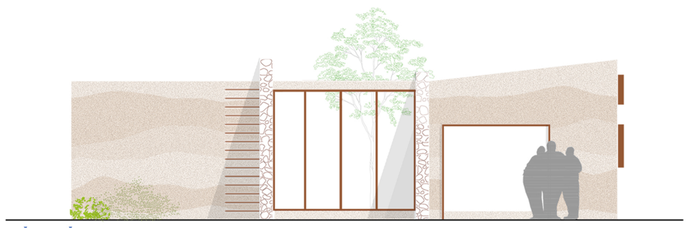

πίσω όψη

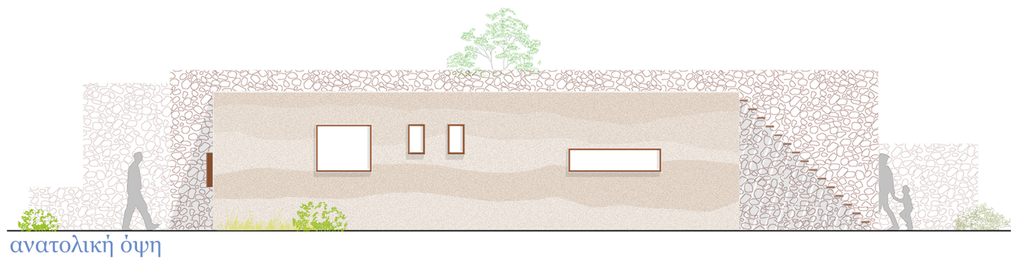

ανατολική όψη

πρόσοψη

τομή

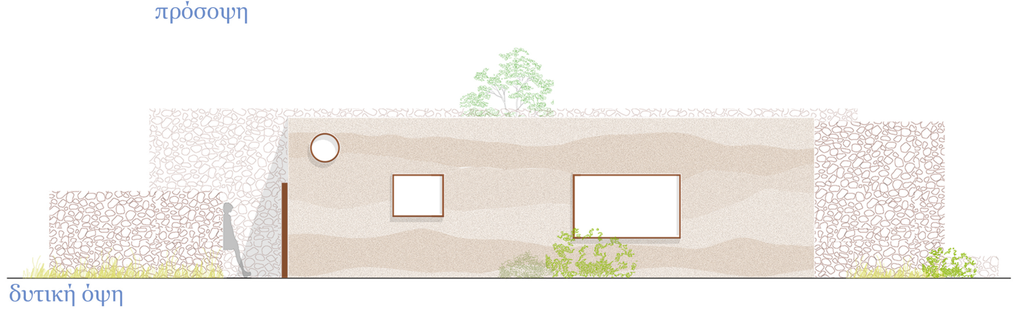

δυτική όψη

κατοικία κλ. 1:100

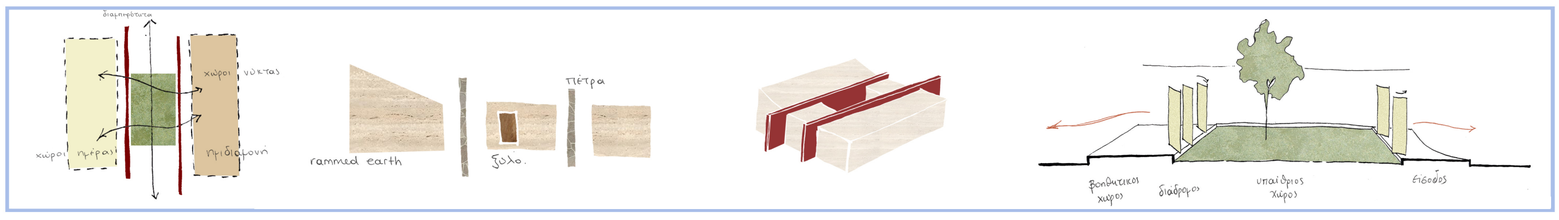

“Πλατφόρμα βουτιάς”

κατασκευές κλ.1:50

Κ6

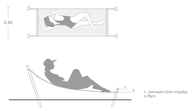

Σ3 (α)

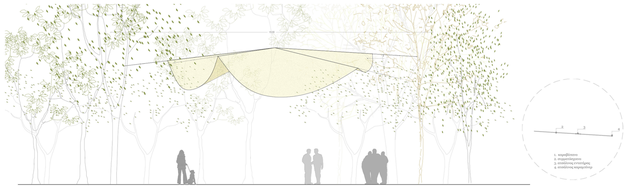

Σ3 (β)

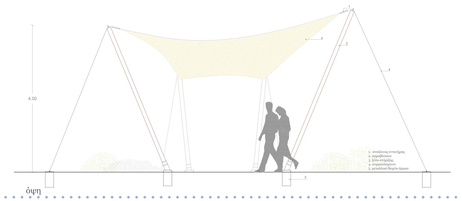

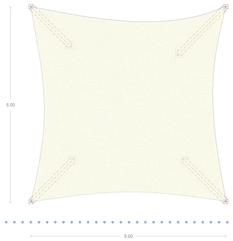

Σ3 (γ)

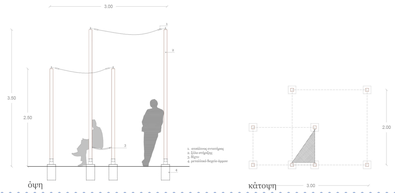

Σ4

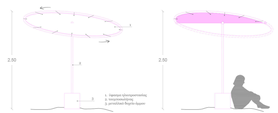

κάτοψη - κλ. 1:750

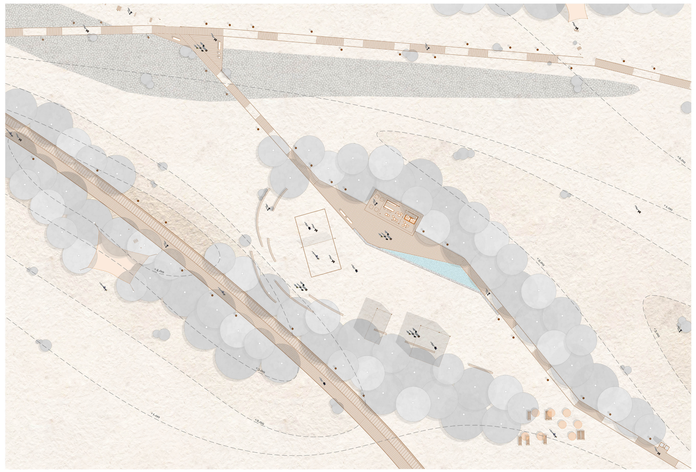

κάτοψη - κλ. 1:500

είδη πορειών

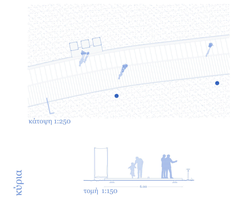

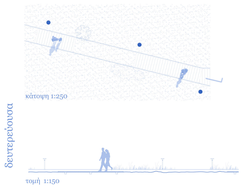

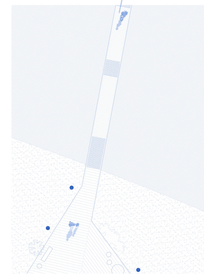

τομή Α4-Α4
κλ. 1:750

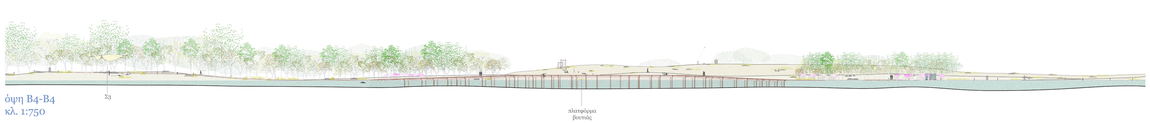

όψη Β4-Β4
κλ. 1:750

τομή Γ4-Γ4
κλ. 1:500

αναψυκτήριο
κλ. 1:100

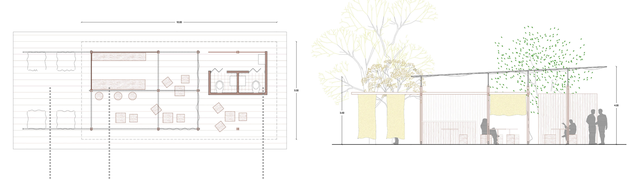

μακέτα

κλ. 1:2000

